

НАПРЯМ 4. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ТА ПОЛІТИКО-ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-398-2-19>

Грушецька Ю. С.,

*студентка 1 курсу за спеціальністю 052 – Політологія
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

Шаповалова А. М.,

*кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та історії
Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ДЕОКУПАЦІЯ І РЕІНТЕГРАЦІЯ КРИМУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

З початку вторгнення росії на територію України в 2014 році нового сенсу набув процес не тільки іміджу країни, а й деокупація захоплених українських територій. Питання деокупації є важливим і тому Стратегія деокупації має включати чіткий план дій, спрямований на визволення та повну інтеграцію українського Криму. Доцільним є те, що реінтеграція Криму може мати значний вплив на політичну стабільність в Україні та відносини з міжнародними партнерами.

Варто зауважити, що реінтеграція – це процес, який логічно настає після деокупації і розглядається як комплекс заходів державної політики, спрямованих на повне відсутність збройних формувань та окупаційної адміністрації російської федерації на території України, яка була тимчасово окупована. Ці заходи передбачають встановлення загального ефективного контролю України на цій території, повернення її під загальну юрисдикцію України та відновлення конституційного ладу [2].

На нашу думку, реінтеграція Криму та інших тимчасово окупованих територій, це перш за все – політичні, соціальні, економічні процеси, котрі стосуються життя людей, які стали заручниками окупаційного режиму у власних домівках. Слід зазначити, що головним є те, як ми маємо інтегрувати українських людей з проросійськими поглядами, які

перебували під окупацією 10 років. Водночас, багато викликів: культурних (спадщина, музеї), мовних (українська, чи російська), економічних (пенсії, зарплати не нижчі чим були, а може і вищі чим були протягом останніх років) тощо.

На наше переконання, успішна реінтеграційна політика України щодо окупованих територій, включаючи кримський півострів, має ставити за головну мету – встановлення ефективного державного управління на деокупованій території, яке б гарантувало в майбутньому унеможливлення повторення сценарію анексії, бойових дій, порушення міжнародних прав та свобод громадян. Для цього необхідно державним органам, керівництву країни чітко усвідомлювати уроки минулого та вчитися на власних помилках. Отже, більше немає «помилки колишньої влади», тез про неоднозначність ситуації, що склалася, та жодних інших виправдань. Натомість, є чітка зрозуміла реальність – війна і ворог, який плекає хворобливі фантазії щодо знищення корінних народів України в Криму і на решті окупованих територій. Зауважимо, що головний виклик, який стоїть перед українцями і владою – це усвідомлення власної відповідальності за реальність, що склалася і жодним чином не применшувати відповідальність рф, як країни-агресора.

Також очевидним є й те, що в питанні реінтеграції Криму важливо проаналізувати, які «шпарини» дозволили російським нарративами – мові, культурі «просочитися» всередину українського суспільства. Як правило, за часів української незалежності, суспільство вводили в оману: міфічна культурна та ментальна спорідненість з росіянами. Отже, брехня про «один народ, одну мову, одну культуру» бережно культивувалась свого часу окупаційною владою Радянського Союзу. Після здобуття Україною незалежності, щедро поливати посаджені зерна «однопородства» почала росія [6].

На наш погляд, повернення Криму, має бути культивування там питомо української та кримськотатарської ідентичності. Отже, всі освітні, культурні, дослідницькі та наукові ініціативи мають будуватися на міцному фундаменті культурної ідентичності, окремішності та неповторності. Український Крим більше не має асоціюватися у мешканців материкової України з «оксамитовим сезоном». Водночас, розвиваючи півострів як туристичну перлину нашої держави, особливі акценти варто розставити на активностях пов'язаних з історією Криму, культурою його корінного народу (кримських татак, кримчаків, караїмів). Світ нарешті дізнався про український Крим – чому б світові не побачити його на власні очі?

Очевидно, що кардинальні зміни мають відбуватися по двох напрямках – внутрішньому та зовнішньому. Внутрішній має бути спрямованим на мешканців звільнених територій, зовнішній – на весь світ.

Невтішною є думка, що в іноземних ЗМІ про Крим заговорили тільки в зв'язку з військовою агресією рф. І коли іноземні журналісти намагаються розібратися в причинах та приводах анексії, плутаючи грішне з праведним, на «світ Божий» вигулькує 1954 рік з М.С. Хрущовим і його подарунком – Кримом для України від Радянського Союзу. Окрім того, звинувачувати іноземців, що вони недостатньо компетентні в розумінні кримської проблематики може бути цікаво і приємно. Але давайте подивимося правді в очі – люди знають лише те, що ми їм говорять. Що Україна розповіла світу про Крим за 30 років своєї незалежності? Залишимо це питання риторичним... [4].

Підкреслимо, що панування в Україні російських наративів, або ІПСО після 2014 року був нерівномірним. Якщо на підконтрольній Україні території значна хвиля спаду відбулася вже з 22 лютого 2022-го, то на окупованих територіях сила наративів зростала всі 10 років. Справа тут не в особливій любові до «руських» і населення цих територій, а в контексті щоденного побутового життя – російські новини, російські рублі, російські платіжки за комунальні послуги, російські підручники в школах. Окупація Криму затяглася на довгих десять років і наші люди на півострові змушені були пристосовуватися до реальності в якій опинилися. Бо хвороби, народження дітей, питання освіти тощо – не залежать від анексії чи війни. Крім того треба враховувати фактор дійсно щирих симпатиків «руського міра» та тактику, яка не змінюється у росіян незалежно від назви їх держави – переселення на відносно безпечні окуповані території своїх громадян, аби змішати їх з власним населенням [8].

І тут варто зазначити, що в порівнянні з Донеччиною та Луганщиною, в Криму дійсно було відносно безпечно весь період окупації. Тож реакція українців з підконтрольних територій на «бавовну в Криму» і тих, хто з різних причин залишився жити на півострові на те ж саме явище – може виявитися дещо різною. Варто згадати, що в Криму залишилося багато патріотично налаштованих громадян, які щиро чекають повернення українського стяга. В той же час, не варто дивуватися байдужим та відверто ворожим настроям. Відзначимо, що вже сьогодні треба на всіх можливих майданчиках, у ЗМІ де обговорюється питання повернення Криму, готувати українських громадян до того, що деокупація цілком може «відкрити скриньку Пандори» з колаборантів і симпатиків рф. Вважаємо, що державна політика щодо реінтеграції має включати чіткий план виявлення та покарання громадян, які «колаборували» з окупаційною владою та тих, хто свідомо вчиняв протиправні дії проти українського та кримськотатарського населення в Криму. Про це все, треба відверто говорити аби запобігти атмосфері ворожості та взаємної недовіри

між громадянами однієї країни, що десятиліття були розділені внаслідок злочинів рф.

Важливе також і те, що безпековим заходом реінтеграційних процесів має бути депортація з Криму росіян, які порушуючи закони України приїхали на півострів і живуть там з 2014 року. Як зазначає Стівен Сентанович, професор міжнародної дипломатії в Школі міжнародних і громадських відносин Колумбійського університету «За дев'ять років окупації в регіоні оселилися сотні тисяч громадян Росії (ретельне фінське дослідження показує, що ця цифра перевищує 350 000; українські оцінки перевищують 600 000, тобто приблизно третину населення)» [5].

Зрозуміло, що виконання цього заходу потребує від нашої держави сильної позиції та чіткого вектору дій. На момент деокупації росіяни, які будуть знаходитися в Криму, можуть звернутися до української влади і добровільно покинути нашу країну. Щодо долі усіх інших незаконних мігрантів вбачається два шляхи вирішення проблеми. Перший – депортація, у спосіб визначений українським законодавством. Другий, більш складний, але і більш ефективний – визнання таких громадян рф злочинцями, що своїми діями підтримали військові дії та геноцид корінних народів України [7].

Наголосимо, що саме таке «змішання народностей» використовується росіянами як один з інструментів геноциду. Долю цих злочинців можуть вирішувати міжнародні інституції після затримання таких осіб. Вони не мають права залишатися на суверенній території України в жодному іншому статусі, і тим паче неможливими є їх запити на громадянство України, держави проти якої ці особи вчинили злочин. Вважаємо, що ідеальним сценарієм міг би стати обмін російських цивільних на українських цивільних, яких окупаційна влада примусово вивезла з Криму, зокрема дітей.

І насамкінець, важливим заходом, який анансувала українська влада під час війни – це Кримська платформа, до якої долучилися міжнародні країни. Зазначимо, що безпекові, культурні фактори в реінтеграційній політиці мають позитивно вплинути на економічний розвиток українського півострова. Адаже плани Президента Зеленського на залучення в АР Крим великих капіталів, компаній, виробництв, зокрема іноземного походження, стрімко зростають, якщо в оцінках міжнародної спільноти Крим стане потужним осередком української та кримсько-татарської ідентичності [1].

Проте важливо розуміти, що зворотні оцінки, а саме великий відсоток етнічних росіян та російськомовних в деяких областях дав поштовх сепаратистським настроям та формальний привід рф для воєнних дій. Додамо як бачить причинно наслідкові зв'язки Джонатан Мастерс, описуючи «конфлікт на перетині Європи та росії: «Путін використав подібний наратив, щоб виправдати свою підтримку сепаратистів

на південному сході України, ще одного регіону, де проживає велика кількість етнічних росіян російськомовних... І зараз йдеться не про об'єктивність подібних висновків, а їх наявність на причинність. Адже загроза війни нікого не робить бажаним партнером, особливо в бізнесі» [4].

Нарешті, справа тут не тільки в залученні іноземних капіталів. Українські виробники та стартапери теж цілком можуть послугуватися подібною логікою, бо кому захочеться розміщати виробничі потужності чи офіси там, де завтра потенційно може відбутися незаконний референдум?

Виходячи із зазначеного маємо констатувати, що Державна реінтеграційна політика має бути спрямована на безпеку регіону в потенційному майбутньому, передусім це військові, правоохоронні та адміністративні заходи. Проте другою лінією реінтеграційного процесу для нас має стати культурна та цивілізаційна ідентичність. Українці з усіх куточків країни, підконтрольних чи ще ні, мають назавжди позбутися «Стокгольмського синдрому» щодо своїх мучителів [3].

Список використаних джерел:

1. Зеленський: Крим – це ключ до продовольчої, а отже і світової соціальної стабільності. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-crimea/3752129-zelenskij-krim-ce-kluc-do-prodovolcoi-a-otze-i-svitovoi-socialnoi-stabilnosti.html>

2. Медяник І. С. Теоретико-правові питання реінтеграції тимчасово окупованих та анексованих територій у вітчизняній та світовій науці. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Право*. 2023. № 79. С. 70–75.

3. План дій щодо реалізації Стратегії деокупації та реінтеграції Криму. Що змінилося? URL: <https://www.helsinki.org.ua/en/articles/action-plan-for-implementing-the-strategy-for-the-deoccupation-and-reintegration-of-crimea-what-has-changed/>

4. Україна: Конфлікт на перетині Європи та Росії. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>

5. Ukraine's Counteroffensive: Will It Retake Crimea? URL: <https://www.cfr.org/in-brief/ukraines-counteroffensive-will-it-retake-crimea>

6. Що буде далі з Кримом? Про сім років окупації міркують експерти. URL: <https://huri.harvard.edu/tcup-commentary-crimea>

7. Як деколонізувати Крим? Процедура видворення нелегальних мігрантів. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/yak-dekolonizuvaty-krym-protsedura-vydvorennia-nelehalnykh-mihrantiv/>

8. Як Росія знищує ідентичність українських дітей на окупованих територіях. Та чому це варто називати індоктринацією. URL: <https://almenda.org/yak-rosiya-znishhuje-identichnist-ukrainskix-ditej-na-okupovanix-teritoriyax-ta-chomu-ce-varto-nazivati-indoktrinaciyeyu/>